

УДК 349.3

<https://doi.org/10.34142/23121661.2024.39.22>

orcid. org / 0000-0003-2509-865X

© Головань Т.Г., 2024

Т.Г. Головань**ОКРЕМІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ****T. Holovan****SEPARATE ISSUES OF REGULATORY AND
LEGAL REGULATION OF MONEY
SECURITY FOR POLICE OFFICERS IN
UKRAINE**

Анотація. Актуальність теми обумовлена успішністю євроінтеграційних процесів залежить, в тому числі, й від розбудови ефективної системи соціального захисту як невід'ємної складової політики держави, відповідальної за добробут, розвиток і безпеку своїх громадян. Соціальний захист є тим чинником, від ефективності якого залежить розвиток і держави, і суспільства. З'ясування сутності соціального захисту, його місця в політиці соціальної держави набуває особливої актуальності у складних умовах сьогодення, адже соціальний захист – це засіб збереження стабільності та злагоди в суспільстві, що трансформується, інструмент, за допомогою якого держава може впливати на життя людей, отримує підтримку урядового курсу.

Виявлення та вирішення проблемних аспектів сфери соціального захисту в умовах пріоритетності євроінтеграційних процесів мають істотне значення, адже їх вирішення є фундаментом для створення ефективної системи та удосконалення відповідних правових механізмів. Особливого значення в умовах сьогодення набуває необхідність формування дієвих механізмів соціального захисту поліцейських, що зумовлюється специфікою покладених на них завдань та функцій. Соціальний захист розглядають як частину механізму соціального забезпечення поліцейських, що реалізується у передбачених законодавством випадках. Одним із основних елементів соціального забезпечення поліцейський являється їх грошове забезпечення. Справедливий і сучасний рівень фінансового забезпечення поліції, враховуючи характер, інтенсивність та небезпеку роботи сприяє підвищенню престижу поліцейської служби та підвищенню її продуктивності.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, оплата праці, заробітна плата, грошове забезпечення, посадовий оклад, доплати, надбавки, преміювання, спеціальні суб'єкти трудового права, Національна поліція України.

Abstract. The topicality of the topic is due to the fact that the success of European integration processes depends, among other things, on the development of an effective system of

social protection as an integral part of the state's policy, responsible for the well-being, development and security of its citizens. Social protection is the factor whose effectiveness depends on the development of both the state and society. Clarifying the essence of social protection, its place in the policy of the welfare state acquires special relevance in today's complex conditions, because social protection is a means of maintaining stability and harmony in a transforming society, a tool by which the state can influence people's lives, receives support of the government course.

Identifying and solving problematic aspects of the sphere of social protection in conditions of priority of European integration processes are essential, because their solution is the foundation for creating an effective system and improving the relevant legal mechanisms. In today's conditions, the need to form effective mechanisms for the social protection of police officers is of particular importance, which is determined by the specifics of the tasks and functions assigned to them. Social protection of police officers is a component of the internal organizational activities of the National Police, and the main subject of ensuring such protection is the National Police, as a body of state power, and the state as a whole. Social protection is considered as a part of the mechanism of social security of police officers, which is implemented in the cases provided for by law. One of the main elements of the police's social security is their financial support. A fair and modern level of financial support for the police, taking into account the nature, intensity and danger of the work, contributes to increasing the prestige of the police service and increasing its productivity.

Key words: social protection, social security, wages, wages, monetary support, salary, additional payments, allowances, bonuses, special subjects of labor law, National Police of Ukraine.

Постановка проблеми. «Соціальний захист — невід’ємна складова політики держави, відповідальної за добробут, розвиток і безпеку своїх громадян. Це той чинник, від ефективності якого залежить цивілізаційний розвиток будь-якого суспільства. З’ясування сутності соціального захисту, його місця в політиці соціальної держави набуває особливої актуальності у складних умовах сьогодення, адже соціальний захист — це засіб збереження стабільності та злагоди в суспільстві, що трансформується, інструмент, за допомогою якого держава може впливати на життя людей, отримує підтримку урядового курсу» [1, с.41].

Проблемні питання сфери соціального захисту в умовах пріоритетності євроінтеграційних процесів мають істотне значення, адже їх вирішення є фундаментом для створення ефективної системи соціального захисту та удосконалення відповідних правових механізмів.

Особливого значення в умовах сьогодення набуває необхідність формування дієвих механізмів соціального захисту поліцейських, що зумовлюється специфікою покладених на них завдань та функцій.

Не зважаючи на важливість та актуальність питань, пов’язаних з соціальним захистом поліцейських серед науковців постійно точаться дискусії щодо співвідношення понять «соціальний захист» та «соціальне забезпечення», «грошове забезпечення» та «заробітна плата», визначення поняття «грошове забезпечення» тощо.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми соціального захисту працівників поліції досліджувались такими науковцями, як Ю.О. Кісіль, І.В. Сахно, В.К. Ста-

ростенко, М.А. самбор, М.М. Топоркова, Т. О. Дідковська, С. М. Бортник, Ю.А. Єремєєв та багато інших. Втім, незважаючи на значну кількість наукових здобутків, на сьогоднішній день, у залишаються проблемні питання у відповідній сфері, які потребують проведення додаткових досліджень.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є характеристика нормативно-правового регулювання грошового забезпечення поліцейських в Україні.

Виклад основного матеріалу. «Аналіз положень чинного законодавства та наукових поглядів вчених дає змогу констатувати, що у складі соціального захисту відповідної категорії осіб, в тому числі поліцейських, може бути виокремлено декілька суттєвих ознак, так соціальний захист: є сукупністю заходів економічного, правового, організаційного тощо характеру; застосування таких заходів відбувається на підставі й на виконання нормативно-правових приписів; законодавством визначено чіткий перелік суб'єктів, які застосовують такі заходи й по відношенню до яких вони застосовуються (останніми в досліджуваному випадку є поліцейські); застосування відповідних заходів пов'язане з необхідністю відновлення порушених прав поліцейських або ж усунення певних несприятливих аспектів їх реалізації. При цьому остання з наведених ознак соціального захисту виокремлює його в структурі соціального забезпечення поліцейських» [2].

Соціальний захист розглядають як частину механізму соціального забезпечення поліцейських, що реалізується у передбачених законодавством випадках.

Загальновизнаним є твердження про те, що грошове забезпечення поліцейських є різновидом соціального забезпечення. Грошове забезпечення включає в себе відповідну винагороду поліцейського та компенсації у зв'язку із перебуванням даної особи в особливих умовах.

При цьому варто відзначити, що належне грошове забезпечення безпосередньо впливає на ефективність діяльності поліцейських. Погоджуюсь з тим, що «враховуючи високий рівень відповідальності, психологічні та фізичні навантаження, ненормований робочий день, а також постійні ризики для життя та здоров'я, в тому числі від діяльності злочинного середовища чи інших об'єктивних обставин, праця поліцейського має бути оцінена та, відповідно, оплачена належним чином» [3, с.58].

Проте при обговоренні питань розбудови ефективної системи соціального забезпечення поліцейських та, відповідно, формування належного рівня грошового забезпечення, в першу чергу, необхідно звернути увагу на стан нормативно-правового регулювання та визначеність термінологічного апарату.

На підставі аналізу норм чинного законодавства можна дійти висновку, що законодавець ставить знак рівняння між поняттями «грошове забезпечення» та «заробітна плата». Аналогічної позиції дотримується Верховний Суд, який висловив свою правову позицію у постанові по справі №420/13606/21,

зазначивши, що поняття «грошове забезпечення», «одноразова грошова допомога при звільненні» та «заробітна плата», які використано у чинному законодавстві, що регулює трудові правовідносини, є рівнозначними [4]. Подібну правову позицію було неодноразово висловлено Верховним Судом у постановках від 13 березня 2019 року у справі №807/363/18 [5], від 25 квітня 2019 року у справі №804/496/18 [6], від 26 червня 2019 року в справі №820/4748/17 [7].

Серед науковців єдиної позиції з цього питання немає та їх думки розділились.

Так, М.В. Путій зазначає, що «способом реалізації економічного стимулювання службовців спецпідрозділу КОРД є грошове забезпечення службовців (заробітна плата, надбавки, премії, тощо)» [8, с. 128].

В.І. Боднар у своєму дослідженні стверджує, що «за своїм змістом і суттю «заробітна плата» і «грошове забезпечення» є поняттями, які передбачають винагороду за працю/службу» [9, с. 128]. «Тобто як в основі заробітної плати (оплати праці) працівника підприємства, установи, організації, так і грошового забезпечення поліцейських закладено винагороду за виконану роботу, що має грошовий еквівалент» [10, с.31].

В свою чергу С. М. Бортник стверджує, що «грошове забезпечення принципово відрізняється від заробітної плати робочих і службовців. Воно побудоване з урахуванням вимог економічного закону розподілу за працею» [11, с. 124].

О. Ю. Кісіль на підставі аналізу позицій науковців робить висновок, що «грошове забезпечення поліцейських відрізняється своєю структурою від заробітної плати працівника відповідного підприємства, установи, організації, проте, не принципово» [10, с. 31].

К.С. Король зазначає, що «звертаючись до концептуальних досліджень даного питання, а також нормативно-правових засад грошового забезпечення поліцейських, ми підтримуємо позицію відмінності зазначених категорій, зважаючи на їх структурні складові» [12, с. 187].

Спеціальне законодавство України не містить єдиного визначення поняття «грошове забезпечення поліцейських». Більшість нормативно-правових актів визначають тільки склад грошового забезпечення окремих категорій осіб, схеми посадових окладів, умови визначення грошового забезпечення залежно від посади, спеціального звання, стажу служби в поліції, інтенсивності та умов служби, кваліфікації, наукового ступеня або вченого звання, умов виплати грошового забезпечення тощо.

Визначення поняття «грошове забезпечення» зустрічається в інших нормативно-правових актах, зокрема, наказі Міністерства внутрішніх справ України від 25 червня 2018 року №558 «Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України».

Так, відповідно до зазначеного наказу «термін «грошове забезпечення» означає гарантоване державою грошове забезпечення в обсязі, що відповідає умовам проходження військової служби та стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів» [13].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про оплату праці» «заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу» [14].

При проведенні порівняльного аналізу двох зазначених вище понять привертають увагу їх спільні завдання та функції. До завдань грошового забезпечення відносять забезпечення достатніх і належних матеріальних умов для життя та відпочинку працівників; комплектування якісного особового складу; диференціацію умов і характеру праці; стимулювання праці; компенсування фізичних та інтелектуальних затрат; профілактику службових правопорушень, особливо тих, які вчинюються з корисливою метою [15, с. 81-82].

Щодо заробітної плати, то деякі науковці зазначають, що «правова організація оплати праці покликана повніше врахувати особистий внесок кожного працівника відповідно до кількості й якості праці, що затрачується» [16, с.90].

При цьому «заробітна плата – це точка перетину інтересів багатьох: підприємства, працівника, податкової, соціальних фондів тощо. Кожна з цих сторін оцінює значення заробітної плати якщо не як найважливіше, то як одне з найважливіших» [17, с.40].

Не можна не погодитись з позицією вчених, які на підставі аналізу наведених положень, серед основних відмінностей заробітної плати від грошового забезпечення визначають, суб'єктів, по відношенню до яких застосовуються дані категорії та їх різну структуру.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підводячи підсумок, необхідно відмітити, що сутність суспільних відносин, пов'язаних з виплатою грошового забезпечення є ідентичною суспільним відносинам, що виникають у зв'язку з оплатою праці працівників підприємств, установ, організацій. Відтак дослідження питань сутності, визначення особливостей грошового забезпечення поліцейських в Україні доцільно проводити з урахуванням положень вказаного інституту трудового права.

Література

1. Москаленко В. В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. Наукові записки Києво-Могилянської академії. Політичні науки. 2005. Т. 21. С. 41-44;
2. Кісіль Ю.О. Сутність та зміст соціального захисту працівників поліції. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/231b4957-e0f4-4fcc-a8f0-ec9faf545e58/content>;
3. Беспалько С.В., Шатрава С.О., Кріцак І.В. Аналіз законопроектної бази щодо підвищення грошового забезпечення поліцейських: вітчизняний та зарубіжний досвід законо-

давчих ініціатив. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2022/11.pdf; 4. Постанова Верховного Суду від 10.02.2022 р. по справі №420/13606/21. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=103132044&red=100003566223a6c7123f5b602567f56f7c8e23&d=5>; 5. Постанова Верховного Суду від 13.03.2019 р. по справі №807/363/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/80481668>; 6. Постанова Верховного Суду від 25.04.2019 р. по справі №804/496/18. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=81431668&red=100003e34deb7497de8b9f5f8385c7296233e6&d=5>; 7. Постанова Верховного Суду від 26.06.2019 р. по справі №820/4748/17. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kas_vp_vid_26_06_2019_roku_u_spravi_820_4748_17/; 8. Путій М. В. Адміністративно-правове забезпечення проходження служби в корпусі оперативно-раптової дії Національної поліції: дис. на здобуття ступеня д-ра філософії: спец. 12.00.08. Харків, 2020 р. 256 с.; 9. Боднар В. І. Правове регулювання проходження служби співробітниками Служби судової охорони: дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Харків, 2020 р. 217 с.; 10. Кісіль О.Ю. До питання грошового забезпечення поліцейських в Україні. URL: [content\(univd.edu.ua\)](http://content.univd.edu.ua); 11. Бортник С. М. Проблеми правового регулювання трудових прав поліцейських : дис. на здобуття ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.05. Харків, 2018. 389 с.; 12. Король К.С. Осучаснення розміру грошового забезпечення поліцейських. URL: [40.pdf\(lsej.org.ua\)](http://40.pdf(lsej.org.ua)); 13. Про затвердження Інструкції про порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Державної прикордонної служби України. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.06.2018 р. №558. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0854-18#Text>; 14. Про оплату праці. Закон України від 24.03.1995 р. №108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>; 15. Бідюкова М. С. Правове регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС: дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05. Харків, 2006 р. 217 с.; 16. Дей М. О. Правове регулювання засобів стимулювання праці в умовах ринкової економіки: теоретичний аспект: дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Харків, 2005 р. 212 с.; 17. Гальченко О. С. Удосконалення правового регулювання оплати праці в умовах ринкової економіки: дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05. Луганськ, 2010 р. 188 с.